

Tampereen kaupungin lausunto Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnoksesta vuosille 2026-2033

1 Johdanto

1. Johdanto

Johdannossa on kattavasti nostettu tietopohjaa väkivaltailmiöön liittyen, mikä antaa vahvan perustan toimeenpanosuunnitelmalle. Haavoittuvuustekijöiden esiin nostaminen, kuten sukupuolten erot sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, on ansiokasta ja linjassa GREVIO:n (Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmän) suositusten kanssa. Kuitenkin johdannon kirjaus "toimeenpanosuunnitelman toimenpiteiden toteutukselle ei ole osoitettu erillistä rahoitusta" herättää huolta. Ilman resursointia moni toimenpide uhkaa jäädä toteutumatta.

Pidämme tärkeänä, että luonnoksessa käytetty terminologia vastaa aiheen vakavuutta. Termi ennalta ehkäisy voi tuntua liian lievältä, ja suosittelemme harkitsemaan ennalta estämisen käyttöä, joka viestii vahvempaa sitoutumista väkivallan torjuntaan.

Ikärajojen osalta toivomme selkeytystä tilastoinnin ja raportoinnin näkökulmasta. Esimerkiksi Väkivallaton lapsuus -ohjelma kattaa ikävuodet 0–17, kun taas Istanbulin sopimus määrittelee kohderyhmänsä 15-vuotiaista ylöspäin.

1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat

On tärkeää, että valmistelua on tehty monialaisessa yhteistyössä ja mukana on ollut toimijoita, joilla on käytännön työn kautta kokemusta ja näkemystä naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen laajuudesta. Toimeenpanosuunnitelmassa on tunnistettu yhteydet muihin kansallisiin ohjelmiin ja suunnitelmiin, mikä on hyvä asia.

1.2 Toimeenpanosuunnitelman rakenne

Risteävien haavoittuvuustekijöiden tunnistaminen ja määrittely on erittäin tärkeä nosto.

1.3 Toimeenpanosuunnitelman toteutuksen koordinointi ja seuranta

Toimeenpanosuunnitelma on laadittu pidemmälle ajanjaksolle kuin edelliset suunnitelmat. On tärkeää, että toteutumisen arviointia tehdään säännöllisesti suunnitelmakauden aikana, jotta toimenpiteet toteutuvat. Koordinointiin ja seurantaan tulee olla riittävät resurssit.

1.4 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan esiintyvyys

Tutkimustiedon mukaan 15–20-vuotiaiden nuorten kokema väkivalta seurustelusuhteissa on sukupuolittunutta (lähde: Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa – Kyselytutkimuksen tuloksia, Trepo). Tämä korostaa tarvetta puuttua jo varhaisessa vaiheessa nuorten kokemaan ja myös heidän itse aiheuttamaansa väkivaltaan. Väkivallan kierteiden katkaiseminen edellyttää vaikuttavia toimenpiteitä, jotka kohdistuvat nuorten ihmissuhteisiin ja vuorovaikutustaitoihin. Ennalta estävä työ tässä ikäryhmässä on keskeistä väkivallan ylisukupolvisuuden ehkäisemiseksi.

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoitteen 5.2 osalta suosittelemme, että indikaattoreihin lisätään vaatimus selkokielisestä ohjeistuksesta häirintään puuttumiseen. Ohjeistuksen tulee olla helposti ymmärrettävää ja saavutettavaa kaikille kohderyhmille, jotta se tukee häirinnän tunnistamista ja siihen puuttumista eri toimintaympäristöissä.

Lisäksi indikaattoreissa tulisi huomioida tieto häirinnästä ilmoittamisen käytännöistä, mukaan lukien selkeästi määritelty ja helposti saavutettava ilmoituskanava. Tämä madaltaa kynnystä ilmoittaa kokemuksista ja edistää väkivallan ehkäisyä.

Indikaattorin 5.2.2 osalta suosittelemme tarkentamaan, sisältykö verkkovälitteinen häirintä mittauksen piiriin. Verkkoympäristössä tapahtuva häirintä on yhä yleisempää, erityisesti nuorten keskuudessa, ja sen huomioiminen on olennaista ilmiön kokonaisvaltaisessa seurannassa.

Lisäksi käsite psykologinen väkivalta kaipaa selkeämpää määrittelyä. Ilman täsmennystä on vaikea arvioida, mitä ilmiötä mittaus kattaa ja miten niitä voidaan luotettavasti seurata ja ehkäistä. Yhtenäinen ja tarkkarajainen määrittely tukisi sekä tilastointia että toimenpiteiden kohdentamista.

2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisy

Nuoriin naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyys on erittäin huolestuttavaa.

Toimeenpanosuunnitelman luonnoksessa (s. 23) viitataan Tilastokeskuksen vuonna 2021 tekemään tutkimukseen, jonka mukaan puolet 16–25-vuotiaista naisista on kokenut väkivaltaa. Heistä 22 % on kokenut lievää väkivaltaa ja 20 % vakavaa väkivaltaa tai raiskauksen. Seksuaaliväkivaltaa on kokenut moninkertainen määrä naisia verrattuna samanikäisiin miehiin, ja kumppanin taholta koettu vakava väkivalta on naisilla kolme kertaa yleisempää. Lisäksi 12 % nuorista naisista on kokenut seksuaalista ahdistelua lapsuudessa.

Tämä korostaa tarvetta kohdentaa toimenpiteitä sekä koko nuorten ja nuorten aikuisten ikäryhmälle että erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville nuorille. Tietoisuuden lisääminen on keskeinen keino väkivallan ehkäisyssä. Kuten luonnoksessa todetaan (s. 27), miesten aktiivinen osallistuminen on olennainen osa väkivallan ehkäisytöitä.

Toimenpide 1.5 vastaa nuorimpien ikäryhmien seksuaalisen häirinnän ehkäisyn tarpeeseen. Se edellyttää olemassa olevien hyvien käytäntöjen hyödyntämistä ja yhteistyötä, mikä tukee resurssien tehokasta käyttöä. Toimenpide mahdollistaa myös vaikuttavien yhteydenottokeinojen kehittämisen ja levittämisen, mikä lisää avun hakemisen ja saamisen todennäköisyyttä.

Toimenpiteet 1.7–1.11, jotka liittyvät opetussuunnitelmiin, ovat sisällöllisesti tärkeitä. Kuitenkin niiden toteutuminen on epävarmaa, koska opetussuunnitelmien päivittäminen ei sisälly nykyiseen hallitusohjelmaan. Esimerkiksi Opetushallituksen toteamus "pyrkii tarkastelemaan" ei ole riittävän velvoittava. Toimenpiteen 1.8 osalta voidaan kuitenkin edetä nopeammin kuin opetussuunnitelmien muutoksissa. On tärkeää, että tietoisuutta lisätään ikätasoisesti eri kasvun vaiheissa, jotta voidaan puuttua väkivallan ylisukupolvisuuteen (s. 18). Vaikutusten arvioinnin mittarit olisi syytä määritellä selkeästi.

2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille

On myönteistä, että luonnoksessa korostetaan tiedon lisäämistä eri kouluasteilla. Tiedon lisäksi on kuitenkin varmistettava, että lasten ja nuorten kasvu- ja oppimisympäristöissä vallitsee avoin ja turvallinen toimintakulttuuri, jossa asioiden puheeksi ottaminen on kynnyksetöntä. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuus kohdata turvallinen ja helposti lähestyttävä aikuinen, joka osaa myös toimia asianmukaisesti väkivaltatilanteissa.

Palveluiden tulee olla saavutettavia ja riittäviä koko maassa. Erityisesti järjestöjen rooli on merkittävä, mutta niiden heikentynyt taloudellinen tilanne herättää huolta palveluiden jatkuvuudesta. Myös hyvinvointialueiden kiristynyt taloustilanne voi heikentää palveluiden saatavuutta. Osaamisen jatkuvuudesta ja pysyvyydestä palveluissa on huolehdittava pitkäjänteisesti.

Kuntien rooli jää luonnoksessa liian vähäiseksi, vaikka ne ovat usein ensimmäinen kontakti väkivaltaa kokeneille esimerkiksi päiväkotien, koulujen ja muiden naisvaltaisten palveluiden kautta. Tunnistamisen ja matalan kynnyksen palveluohjauksen varmistaminen on keskeistä. On myös huomioitava, että osa palveluiden tarvitsijoista ei hakeudu hyvinvointialueiden palveluihin esimerkiksi tiedon puutteen, viranomaispelon tai vaikean elämäntilanteen vuoksi. Toimenpiteissä 2.1, 2.2 ja 2.6 (tavoite 2.2) pohdimme kuntien/kaupunkien roolia ja toimimista omalta osaltaan vastuutahoina.

2.3 Väkivallan uusiutumisen estäminen ja rikosvastuun toteutuminen

-

2.4 Toimien yhteensovittaminen ja tiedonkeruu

Pidämme tärkeänä, että Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa tuodaan vahvemmin esiin tutkimusyhteistyön merkitys. Yliopistojen ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa tehtävä tutkimus tukee väkivallan ehkäisytyötä ja tarjoaa arvokasta tietoa päätöksenteon tueksi. Esimerkiksi ACE-life-hankkeessa tarkastellaan vanhempien kokemuksia sekä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen, tilannetta. Tällaiset tutkimukset ovat keskeisiä väkivallan juurisyiden ymmärtämisessä ja vaikuttavien toimenpiteiden kehittämisessä.

Yleisiä huomioita

Yleisiä huomioita

Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa on perusteltua huomioida Kuntaliiton vuonna 2024 julkaisema Uudistunut Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja, jonka linjauksiin useat kunnat ovat jo sitoutuneet. Peruskirja tarjoaa kunnille konkreettisia välineitä sukupuolten tasa-arvon edistämiseen ja väkivallan ehkäisyyn paikallistasolla.

Erityisesti artikla 22, joka käsittelee sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa, on suoraan yhteydessä Istanbulin sopimuksen tavoitteisiin. Kuntia on pyydetty vahvistamaan sitoumuksensa tämän artiklan osalta, mikä tukee sopimuksen toimeenpanoa ja vahvistaa kuntien roolia väkivallan torjunnassa.

Lisäksi suosittelemme tarkentamaan luonnoksessa käytettyä terminologiaa. Luonnoksessa puhutaan laajasti ennalta ehkäisystä, mutta muissa vastaavissa yhteyksissä käytetään jo termiä ennalta estäminen. Koska kyseessä on vakava ja yhteiskunnallisesti merkittävä ilmiö, pidämme tärkeänä,

että tavoitteena on nimenomaan väkivallan estäminen. Termi ehkäisy voi viestiä lievempää lähestymistapaa, eikä se riittävästi heijasta tarvittavien toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Pidämme erittäin myönteisenä, että toimeenpanosuunnitelmassa kiinnitetään huomiota turvakotien riittävään määrään, esteettömyyteen ja monikielisyyteen. Nämä tekijät ovat keskeisiä palveluiden saavutettavuuden ja turvallisuuden kannalta.

Lisäksi korostamme, että lähestymiskiellon saannin helpottaminen on olennainen osa väkivallan uhrien suojelua. Sen käytännön toteutuksen kehittäminen tukee uhrien oikeusturvaa ja voi ennalta estää vakavampia väkivallan muotoja.

Ylänen Jaana

Tampereen kaupunki - Hyvinvointijohtaminen